

Žabe in paglavci 6+, ob razlagi staršev tudi 4+

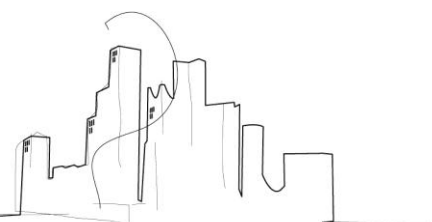
pedagoško gradivo

avtorji dr. Staša Tome, univ. dipl. biol., Peter Kus
priporočeno literaturo pripravila Ida Mlakar

kazalo

uvodna beseda	2
o filmu	2
izhodišča za pogovor o žabah	7
izhodišča za pogovor o raznolikosti življenja na travniku in v gozdu	12
izhodišča za pogovor o filmu in dodatne dejavnosti	15
na travnik in k žabam v knjižnico	20

uvodna beseda

Dr. Staša Tome, avtorica večine pričujočega pedagoškega gradiva, je velik del strokovnega raziskovanja posvetila plazilcem. Zaposlena je v Prirodoslovnem muzeju Slovenije in je stalna Kinobalonova strokovna sodelavka. Pripravila je izhodišča za pogovor o žabah (izčrpne informacije v zvezi z različnimi vrstami žab in drugih dvoživk, ki jih lahko srečamo v našem okolju) ter izhodišča za pogovor o raznolikosti življenja na travniku in v gozdu, ob tem pa še nekaj predlogov dejavnosti pred ali po ogledu filma. Peter Kus je glasbenik in skladatelj, ki vodi zanimive delavnice za otroke, na katerih izdelujejo inštrumente iz odpadnih materialov. Tokrat vas vabi k izdelovanju inštrumenta, ki oponaša oglašanje žabe. Ideje za projektno delo lahko črpate tudi iz šeste knjižice zbirke Kinobalon. Namenjena je otrokom, v celoti jo najdete na spletni strani www.kinodvor.org/kinobalon. Zopet pa vas vabimo tudi k brskanju po poljudnoznanstvenih in leposlovnih knjigah – seznam priporočene literature je sestavila knjižničarka Ida Mlakar.

o filmu

filmografski podatki

Nizozemska, 2009, 35 mm, 75 minut, slovenski podnapisi

režija in scenarij Simone van Dusseldorp

fotografija Daniël Bouquet

montaža Wouter Jansen

glasba Kees van der Vooren, Arend Niks

produkcija Lemming Film

igrajo Nino Morris den Brave, Whitney Franker, Thijs Goedknecht, Juul Vrijdag, Georgina Verbaan, Remko Vrijdag, Quintis Ristie

festivali, nagrade Kristiansand (nagrada občinstva), Zlin, Kinderfilmfest München, Nueva Mirada Buenos Aires, Buster Copenhagen, Schlingel Chemnitz (najboljši film), Cinekid Amsterdam, Vienna Film Festival, Ale Kino Poznan, Korea International Youth Film Festival (najboljši film)

distribucija Fivia – Vojnik

žanr otroški film

zgodba

Šestletni Max čez noč ostane pri babici na deželi, saj mora njegov starejši brat v bolnišnico v mestu, da mu odstranijo mandelje. Pred odhodom brat Maxu zaupa pomembno nalogo: najti mora žabji mrest, sicer ne bo nikoli več spregovoril z njim. Max in babica se imata skupaj zelo lepo: ponudita prenočišče izgubljeni krastači, pomagata ranjenemu ježu, napečeta goro slastnih palačink in dečku se ne uspe izmuzniti, da bi poiskal mrest. Na obisku v bolnišnici pa ga starejši brat, ki je zaradi operacije ostal brez glasu, spomni na dano obljubo. Max se počuti krivega, zato izkoristi trenutek babičine in mamine nepozornosti za pobeg iz bolnice. Odločno se poda na lov za obljubljenim mrestom. Na poti iz mesta na deželo se spoprijatelji z vrstnico Jesse, odločno in brbljavo sedemletnico z zdravniško torbo in rožnatim kolesom. Skupaj gresta novim dogodivščinam naproti. Tekata čez polja, se naučita pomolsti kravo, oponašata zabavno premikanje gosenice, opazujeta travniške živali, pojeta in plešeta skozi obronke gozdov, se iz oči v oči srečata z lisico, srno in sovo. Bosta uspela najti tudi žabji mrest?

Svež, pomladanski film za najmlajše navdušuje z veselo, preprosto in življenja polno zgodbo. Obuja otroško čudenje naravi in vsemu živemu, kar v njej prebiva, radostno igrivost in drobne pripetljaje prvih prijateljstev.

o ustvarjalcih

Simone van Dusseldorp, režiserka, je leta 1994 diplomirala na nizozemski Akademiji za film in televizijo s filmom *Watherlanders*, ki je prejel nagrado Grolsch Film in prvo nagrado na filmskem festivalu v Oberhausnu. V zadnjem desetletju je posnela več otroških filmov in mladinskih serij. Njeni filmi so prejeli številne nagrade. Zadnja serija *Abi* je mladinska drama, v kateri eno izmed glavnih vlog igra Whitney Franker, kratki film *Doogie* pa je na mednarodnem festivalu v Kairu prejel nagrado za najboljši film in nagrado za najboljši film po mnenju občinstva. Tudi prvi dolgometražni film Simone Van Dusseldorp *Diep* (2005) je prejel številne nagrade: za najboljši film na mednarodnem festivalu Cinema Tout Ecran v Ženevi in najvišjo nizozemsko nagrado na področju filma, zlato tele za najboljšo igralko.

Nino den Brave (Max) je star sedem let in živi v Oostzaanu. Ima mlajšo sestro. V prostem času rad bere in s prijatelji igra ulični nogomet. Veseli ga tudi risanje. Njegov

najljubši šport je nogomet, z očetom pa si najraje ogleda dobro nogometno igro. S prijatelji iz soseščine uživa v igri na igrišču pred hišo, kjer so postavljeni tudi goli.

Nino hodi v šolo v Oostzaanu. *»Rad imam športno vzgojo, rad pa tudi berem, pišem in računam. Ko sem bil mlajši, sem hotel postati kuhar in odpreti svojo restavracijo. Zdaj si želim postati nogometaš. Obožujem piščanca s curryjem, sovražim pa kislo zelje. Mislim, da sem dober igravec, dober nogometaš, plavalec ... Pa tudi veliko drugih reči znam početi!«*

Nino ima prav tako rad glasbo in igre. *»Rad imam house glasbo in rad poslušam radio. Veselijo me družabne igre The Game of Life, Trivial Pursuit in Memory. In seveda Playstation!«* Na vprašanje, kdo je njegov idol, se nasmehne: *»Očka, ker je malo nor. In moja najljubša žival je volk.«*

Whitney Franker (Jesse) je stara sedem let in živi v Amsterdamu. Ima še brata in sestro. Njena konjička sta drsanje in ples. Rada bere zlasti zgodbe o živalih. Najraje ima konje. Veselita jo telovadba in petje. *»Če telovadiš, si gibčen. Zelo dobro delam kozolce. Tudi v filmu naredim veliko kozolcev. Dobra sem tudi v plezanju, a najljubše so mi igre na dvorišču. Ko bom velika, si želim postati igralka. Rada imam tudi hip-hop. Uživam, ko jem čips in pico, sovražim pa brstični ohrovt in redkvice.«*

»Moj najljubši prizor v filmu je ples pod škropilnikom. Tako sproščujoče je bilo, uživala sem. Najtežji se mi je zdel prizor, ko sem morala pasti v blato. Če me vprašate, sem prepričana, da bom igrala še v kakšnem filmu. Med snemanjem smo se zelo zabavali. Tudi prizori s kolesom so bili zabavni. Enkrat ali dvakrat sva z Ninom celo padla.«

Lemming Film je vodilna produkcijska hiša na Nizozemskem. Ustvarja kakovostne in dobičkonosne otroške ter mladinske in mednarodne umetniške filme. Hišo so ustanovili producenta Leontine Petit in Joost de Vries ter režiser in scenarist Marco van Geffen.

Lemming film se posveča projektom, ki imajo odprt pristop in pogled na sodobno družbo. Sodeluje z domačimi, nizozemskimi scenaristi, režiserji in igralci, obenem pa tudi z mednarodnimi produkcijskimi hišami v Evropi, Afriki, Južni Ameriki in Gruziji. S svojo navzočnostjo tako v domačem kot v mednarodnem prostoru Lemming film odpira tudi vrata novim multimedijским pristopom.

Produkcijska hiša Lemming film je med drugim zaslužna za družinski film *Lepel* (Willem van de Sande Bakhuyzen) in mladinski film *Bonkers* (Martin Koolhoven). Oba sta filmski uspešnici, prejela sta več mednarodnih nagrad in bila prodana v številne države. Leta 2005 je bila mladinska komedija *Schnitzel Paradise* (Martin Koolhoven) najbolj gledan film na Nizozemskem in je bila povabljen na 14. Berlinale Kinderfilmfest. Leta 2007 je Lemming film koproduciral umetniški film *Khadak* (Brosens in Woodworth), ki je na Beneškem festivalu prejel nagrado zlati lev. Istega leta so začeli prikazovati večkrat nagrajeni film *Stages* (Mijke de Jong), ki je prejel tri nagrade zlato tele in več pomembnih mednarodnih nagrad.

avtorica o filmu

»Leta 2007 sem pomislila, da bi rada posnela dober otroški film, ki bi prikazal živahnost in odprtost tega življenjskega obdobja. Navdih zanj sem dobila pri svoji petletni hčerki, in moram priznati, da sem veliko zamisli našla prav pri njej.

Hčerino navdušenje nad naravo je podobno mojemu, čeprav sem otroštvo preživela v mestu. V glavi sem sestavila zgodbo o Maxu in naravi. Zgodba mi je bila všeč, pripoveduje o navdušenju nad naravo in o življenjski energiji te starostne skupine. Glavni lik je deček Max, ki lahko prešerno teka po travniku, a že v drugem trenutku mirno sedi in opazuje majhnega pajka, ki leze po listu. Vključila sem tudi pesmi, saj je glasba sestavni del filma.

*Zavedala sem se, da bo snemanje filma s to starostno skupino in živalmi resničen izziv. Zato sem morala najti živahne in nadarjene igralce, kar Max in Jesse nedvomno sta. Za vlogo Jesse sem imela v mislih Whitney Franker, s katero sem že posnela otroško serijo *Abi* za nizozemski kanal KRO. Njen živahni značaj se je v celoti ujema z Jessino vlogo.*

*Za Maxovo vlogo smo pripravili veliko avdicijo. Prišlo je 200 otrok. Nino den *Brave* je bil za glavo višji od drugih in je v igranju izjemno užival. Organizirali smo enodnevno*

poskusno snemanje. Nino in Whitney sta pokazala izjemno potrpežljivost in veselje do igranja. Uživala sem pri delu s tako močnima in živahnima otrokoma.

Tudi samo snemanje je bilo nekaj posebnega. Živali, otroci in vremenske razmere so od filmskih delavcev in igralcev terjali precej prilagodljivosti. Bila je čudovita delovna skupina. Otroci so se počutili sproščene in so dali vse od sebe.

Zdi se mi pomembno, da je film zabaven tako za otroke kot za starše. To je film o pogumu, volji in navdušenju nad naravo.» Simone van Dusseldorp, režiserka

izhodišča za pogovor o žabah

Film **Žabe in paglavci** ponuja obilo iztočnic za obravnavo naravoslovnih vsebin. Najprej je tu seveda mrest, žabja jajca, glavni »objekt« v filmu, okoli katerega se odvija vsa zgodba. Ker pa žabe sodijo med dvoživke, lahko zgodbo nekoliko razširimo.

Dvoživke so skupina kopenskih vretenčarjev, ki pa je še vedno močno navezana na vodno okolje (vsi vretenčarji namreč izhajajo iz prednikov, ki so živeli v morju). Vsaj del življenja preživijo v vodi, saj njihova jajca še nimajo ustrezne zaščite, ki bi na kopnem preprečevala izgubo vode. Oplojeno jajčno celico ščiti le zdrizast ovoj brez ovojníc ali lupine. Iz jajc se izležejo ličinke, ki dihajo s škrgami in lahko živijo le v vodi. Šele ko se preobrazijo v stadij odrasle živali (čeprav so v začetku še mladički), lahko zaživijo kot kopenske živali in dihajo s pljuči. Vendar se svoje povezanosti z vodo nikoli ne znebijo. Njihova koža je namreč bolj ali manj tanka in propustna za vodo in pline. Če se izsuši, zgolj pljuča ne zadostujejo za dihanje in dvoživka se zaduši. Zato se tudi kot odrasle živali zadržujejo v bližini vode ali iščejo vlažno okolje, skrite pod listjem, mahom, v štorih ipd. Med dvoživke sodijo repati krkoni (Urodela) in brezrepci (Anura). Repati krkoni so dvoživke z repom: pupki, močeradi in človeška ribica.

V Sloveniji živijo tri vrste pupkov: navadni ali mali pupek (*Lissotriton vulgaris*), planinski pupek (*Mesotriton alpestris*) in veliki pupek (*Triturus carnifex*). Živijo po vsej Sloveniji, razen v najvišjih legah. Prezimujejo na kopnem, že konec zime (februarja, v začetku marca) pa se odpravijo v manjše ali večje stoječe vode, kjer se pariyo. Samičke z zadnjimi nogami na rastline pritrdijo posamična jajčka. Planinski pupek v vodi ostane do jeseni, drugi pa vodo lahko zapustijo že poleti in živijo skriti pod kamenjem, listjem, v

mahu. Iz jajčec se poleti izležejo ličinke, ki dihajo s škrgami. Večinoma se do jeseni preobrazijo in zimo preživijo na kopnem, lahko pa jo kot ličinke preživijo tudi v vodi. Med repate krkone sodijo tudi močeradi. Pri nas živita dve vrsti: navadni močerad (*Salamandra salamandra*) in planinski močerad (*Salamandra atra*). Navadnega močerada vsi dobro poznamo. S črno-rumeno lisasto obarvanostjo telesa plenilce opozarja, da je strupen. Po hrbtu in bokih ima namreč več nizov strupnih žlez. Strup izločata tudi dve zaušesni žlezi, ki sta vedno rumeno obarvani. Živi po vsej Sloveniji, večinoma v listnatih in mešanih gozdovih. Pogosto ga srečamo ob deževnem vremenu, saj ima rad vlago. Tudi sicer se zadržuje pod vlažnim listjem, štori, v razpokah in pod kamni. Navadni močerad ne odlaga jajc, pač pa jih samica zadrži v telesu, dokler se ne izležejo ličinke, ki jih odloži v čiste, počasi tekoče potoke.

Njegov črni sorodnik, planinski močerad, je še bolj prilagojen na hladno okolje in spremenljive vodne razmere. V Sloveniji živi v višjih legah nad 600 m nadmorske višine, predvsem v Julijskih Alpah, Karavankah in na Snežniku. Črna obarvanost telesa omogoča, da se hitreje ogreje. Njegov način razmnoževanja pa je posebnost: od približno 60 jajčec, ki jih samička zadrži v telesu, se po oploditvi začeta razvijati samo dve. Ličinki ostaneta v materinem telesu 2 do 3 leta, dihata z velikimi peresastimi škrgami, hranita pa se z ostalimi jajčeci in s celicami notranje plasti materinih jajcevodov. Preden ju samica izleže, se preobrazita v mladička, podobna odraslim, ki lahko samostojno zaživita na kopnem. Tako se planinski močerad izogne iskanju dovolj stalnih vodnih teles, ki so na krasu redkost.

V jamah slovenskega krasa živi človeška ribica (*Proteus anguinus*). To je največji jamski vretenčar na svetu. Je »šolski primer« prilagoditev živali na specifično življenjsko okolje. Ker v jamah vladata izjemno pomanjkanje hrane in večna tema, ob stalni temperaturi, je človeška ribica v evolucijskem razvoju zaradi varčevanja z energijo izgubila strukture, ki niso nujne za življenje v takšnih pogojih – kožno barvilo, funkcionalne oči, nekatere prste na nogah ... Metamorfoza je energetsko zahtevna, zato spolno dozori že ličinke in nikoli ne odrastejo (neotenijska). Neotenijska se sicer včasih pojavlja tudi pri nekaterih vrstah pupkov. Metabolizem človeške ribice je zelo počasen, zato lahko živi zelo dolgo (tudi do sto let) in dolgo zdrži brez hrane. Do pred nekaj leti ni bilo znano, ali se razmnožuje z jajci ali leže ličinke. Danes vemo, da samica izleže jajca.

Med brezrepce sodijo tiste dvoživke, ki jih imenujemo žabe v širšem pomenu besede: urhi, krastače, česnovke, rege in prave žabe. Urhi so male žabice, ki jih najdemo predvsem v lužah na robu gozda po vsej Sloveniji in v manjših vodah, kjer ni rib. Oglašajo se z značilnim urh-urh, ki se sliši zelo daleč. V Sloveniji živita dve vrsti: nižinski urh (*Bombina bombina*) na vzhodu države in hribski urh (*Bombina variegata*), ki je v Sloveniji splošno razširjen. Na območju, kjer živita obe vrsti, se med seboj križata, zato najdemo tudi križance. Njihova koža je bradavičasta, po hrbtu nevpadljivo sivo rjave barve, trebuh pa je pisan z rumenimi ali oranžnimi lisami. V koži imajo strupne žleze. Ko so ogroženi, usločijo hrbet in dvignejo noge, da pokažejo svojo svarilno barvo. Človeku strup ni nevaren, ker ne prodre skozi kožo. Z njim pa uspešno odganjajo plenilce – belouška se bo brez zadržkov lotila na primer strupene krastače, urhov pa se ne bo dotaknila.

V Sloveniji živita dve vrsti krastač: navadna krastača (*Bufo bufo*) in zelena krastača (*Pseudepidalea viridis*). Navadna krastača je pogosta in splošno razširjena, zelena krastača je redka, vendar prisotna po vsej Sloveniji. Obe se pojavljata v bližini človekovih bivališč – navadna krastača na vrtovih in v parkih, zelena krastača na mestnih gradbiščih, peskokopih, gramoznicah ipd. Zmotno je prepričanje, da njun urin povzroča nastanek bradavic ali da sta človeku nevarni. Ker pomalicata veliko nevretenčarjev, ki človeku delajo škodo na vrtovih, bi morala biti posebej navadna krastača ljub gost v vrtovih in na njivah. Žal se je mnogi povsem neutemeljeno bojijo in jo preganjajo.

Česnovka (*Pelobates fuscus*) je majhna in čokata žabica, ki živi v subpanonskem delu Slovenije (V in JV Slovenija). Ime je dobila po česnu podobnem vonju, ki ga oddaja v nevarnosti. Je nočno dejavna in dan preživi zakopana v peščeno podlago. Pri zakopavanju si pomaga s petno grbico na kratkih zadnjih nogah. Zanimivi so paglavci, ki dosegajo izjemne velikosti: od 8 do 10 cm, lahko pa tudi do 18 cm, medtem ko mladiček po preobrazbi meri le 2 do 4 cm. Za preobrazbo v odrasle živali potrebujejo zelo veliko časa, približno od 2 do 5 mesecev, zato lahko nekatere ličinke prezimijo v vodi. Zelena rega je naša najmanjša žaba. Živi po vsej Sloveniji do nadmorske višine 800 m na robu gozda, v mejicah in grmovju ter travnikih z višjo vegetacijo. Je spretna plezalka, ki ima na prstih razširitve s prijemalnimi blazinicami, saj se skriva na listih rastlin.

Spomladi in zgodaj poleti se samci oglašajo z značilnim regljanjem, ki se sliši tudi več kilometrov daleč. Jajca leže v dobro zaraščene vode, kjer ni rib in jih v majhnih kupčkih pritrdi na rastline.

Med prave žabe sodijo zelene in rjave žabe. Rjave žabe so rosnica, sekulja, plavček in laška žaba. Vse so si po videzu nekoliko podobne. Zanje je značilno, da na telesu nikoli nimajo zelenih lis kateregakoli odtenka. Odrasle živali živijo na kopnem, daleč stran od vodnih teles. Ob koncu zime ali v začetku poletja se odpravijo na mrestišča, kjer samice odležejo velike kepe jajc (mrest), samci pa jih oplodijo. Potem se vrnejo na kopno. Če njihove paritvene poti sekajo ceste, postanejo v velikem številu žrtve prometa. Rosnica (*Rana dalmatina*) živi po vsej Sloveniji do 1000 m nadmorske višine v svetlih gozdovih, na gozdnih obronkih. Tudi sekulja (*Rana temporaria*) je splošno razširjena, na Krasu je zelo redka, ni pa je v slovenskem delu Istre. Posebnost je plavček (*Rana arvalis*). Samčki postanejo v času paritve povsem modri, ko pa najdejo svojo samico in se je oklenejo, takoj začnejo izgubljati modro obarvanost. Do nedavnega je veljalo, da plavček živi le v jugovzhodni Sloveniji, letos spomladi pa so njegovo prisotnost v velikem številu potrdili tudi na Ljubljanskem barju. Laška žaba (*Rana latastei*) pri nas živi le na širšem območju Vipavske doline. Ker je njena razširjenost tako omejena, sodi med najbolj ogrožene dvoživke.

Večina pri nas živečih zelenih žab so križanci med pisano žabo (*Pelophylax lessonae*) in debeloglavko (*Pelophylax ridibundus*). Z znanstvenim imenom jih imenujemo (*Pelophylax* kl. *esculentus*). So zelo raznolikega videza. Razširjene so po vsej Sloveniji. Zanje je značilno, da se vse življenje zadržujejo v vodi ali v njeni neposredni bližini, le mladiči se včasih oddaljijo. Prezimujejo na kopnem. Parijo se razmeroma pozno, od maja od julija. Samice svetel mrest odložijo pod potopljene rastline, zato ga težko opazimo.

Pa se vrnimo k razmnoževanju žab in žabjemu mrestu. Mrest imenujemo jajca dvoživk (ne le žab), ki so lahko različnih oblik: velike ali manjše kepe jajc, v vrvice ali nekakšne klobase nanizana jajca ali pa posamična jajca, ki jih samica pupkov z zadnjimi nogami skriva v zapognjene liste vodnih rastlin. Jajca pomenijo začetek življenja. Oploditev je pri repatih krkonih notranja, pri brezrepcih (žabah) pa zunanja. Samci pupkov na primer pred samico najprej izvajajo paritveni ples, potem pa pred njo odložijo skupek semenčic

v želatinasti kapsuli (spermatofor). Samica ga pobere v kloako (razširjeni del črevesa). Ob izleganju se jajčeca oplodijo. Tudi pri močeradu paritev poteka podobno, le da se dogaja na kopnem in da samica oplojena jajca zadrži v telesu, dokler se ne razvijejo v ličinke, ki ih odloži v tolmune čistih potokov. Žabji samci jajca oplodijo takoj po tistem, ko jih samice odložijo v vodo. V jajcih začno rasti ličinke – paglavci. Ko se izležejo, so brez nog in imajo rep, ki jim omogoča gibanje. Dihajo z zunanjimi škrgami, ki jih kasneje preraste kožna guba. Hranijo se z algami, ki jih strgajo s številnimi zobci v ustih, včasih tudi z odmrliimi rastlinami in živalmi. Ko že dovolj zrastejo in se razvijejo, jim zrastejo zadnje noge, kasneje še sprednje – to je obdobje preobrazbe ali metamorfoze. V tem času se ne hranijo, energijo in potrebne snovi dobivajo iz repa, ki počasi izginja. Tudi škrge izginejo in mlada žabica mora nujno na kopno (pozor, če gojite paglavce v ujetništvu, jim je treba zagotoviti kopno, sicer utonejo).

Pomembno vlogo pri parjenju žab igra tudi oglašanje. Oglašajo se vedno samci (le pri nekaterih tropskih vrstah tudi samice). Namen oglašanja je komunikacija med predstavniki iste vrste. Zato je oglašanje vrstno značilno. Z njim vabijo samice in drugim samcem sporočajo, da so »na sceni«. Nekateri se oglašajo na kopnem, drugi pod vodo. Glasove proizvajajo tako, da zrak iz pljuč iztisnejo prek glasilk, ki proizvedejo zvok,

različne zvočne vreče pa ga okrepijo. Pri nekaterih so parne zvočne vreče vidne, ko se napihnejo ob ustnih koticah, druge imajo le eno zunanjo zvočno vrečo pod brado. Nekatere žabe imajo notranje zvočne vreče in jih ne vidimo. Žabje oglašanje je zelo raznoliko. Nekatere vrste pojejo podnevi, druge ponoči. Nekatere so oglašajo plavajoč na vodni površini ali z roba mlake, druge sedijo na dnu. Oglašanje žab je prav zaradi raznolikosti in kompleksnosti lahko odlična iztočnica in osnova za glasbeno vzgojo. Oglašanje nekaterih žab je dosegljivo na spletnem naslovu <http://www2.pms-lj.si/cdzabe/cdzzvoki.html>, ali na zgoščenki Slovenske žabe (Tomi Trilar, Prirodoslovni muzej Slovenije, 2003), ki jo je mogoče naročiti na spletnem naslovu <http://www2.pms-lj.si/cdzabe/cdnaroc.html>.

izhodišča za pogovor o raznolikosti življenja na travniku in v gozdu

Film **Žabe in paglavci** se dotakne tudi raznolikosti življenja na travniku in v gozdu. To je priložnost, da otroke opozorimo na pomen biotske raznolikosti (biodiverzitet), posebej ker so leto 2010 Združeni narodi proglasili za Mednarodno leto biotske raznovrstnosti. Najprej jim pojasnimo, kaj je biodiverziteteta in zakaj je pomembna, seveda starosti primerno.

Biodiverziteteto bi lahko poenostavljeno opisali kot množico različnih rastlin, živali, gliv in drugih živih bitij, pa tudi množico okolij, kjer ta bitja živijo. Živa bitja in njihovo okolje so med seboj povezani: rastline so hrana živalim, nekatere živali se hranijo z drugimi živalmi, nekatere živali lahko živijo le v sožitju z drugimi organizmi, rastline potrebujejo žuželke za oprasovanje itd. Vse je med seboj prepleteno. Če izgine le ena vrsta, se ne zgodi nič pretresljivega, saj je na voljo še veliko vrst, ki lahko prevzamejo njeno vlogo. Kadar pa izgine večje število vrst, so posledice lahko hude, kajti podre se ravnotežje. Lahko pride do katastrof, kot je bilo na primer veliko izumrtje v času dinosavrov, ko je z obličja Zemlje izginila velika večina takrat živečih bitij. Spremembo so verjetno povzročili padci meteoritov in obsežno bruhanje vulkanov. Danes spremembe okolja povzroča človek, ki ne spoštuje narave in jo neusmiljeno izkorišča. Strokovnjaki ocenjujejo, da zaradi njegovega delovanja vsak dan z obličja Zemlje izgine več deset, morda celo več kot sto vrst. Da bi ljudi opozorili, naj z okoljem ravnajo bolj prijazno, je mednarodna skupnost leto 2010 proglasila za leto biodiverzitetete. S tem so želeli spodbuditi varovanje bogastva živega sveta. Čeprav se človeku zdi, da je gospodar svojega okolja, pa ne ve,

do kdaj mu bo narava še odpuščala. Ne ve, koliko vrst še lahko izumre, preden bo prišlo do velike katastrofe. Zato je treba varovati vse.

Morda lahko opozorimo še na to, da ni nujno najpomembnejše, da v nekem okolju živi čim večje število vrst. V jamah je število vrst razmeroma majhno v primerjavi s tropskim deževnim gozdom ali koralnim grebenom, ki sodita med biotsko najbolj raznolike ekosisteme. Pa zato jamsko življenje ni nič manj pomembno ali manj vredno. Morda je le bolj ranljivo. In da ne bi bilo prav, da bi za povečanje biotske raznolikosti v neki ekosistem prinesli še več vrst od drugod (kot bi naivno lahko pomislili otroci). Pomembno je, da človek s svojim delovanjem ne povzroči izumrtja živih bitij ali ne posega vanje tako korenito, da bi se občutljiva razmerja med njimi lahko podrla.

V Sloveniji je gozd najbolj »naraven« ekosistem. Če ga ne bi izsekavali za potrebe pašnikov, poljedelskih površin in urbanizacijo, bi pokrival skoraj vso površino Slovenije. Brez gozda bi bili le najvišji vrhovi nad gozdno mejo, močvirja in začasne goličave, ki bi bile posledica vetrolomov, ledolomov in požarov. Biodiverziteteta gozda je zelo velika. Vendar biodiverziteteta pomeni tudi pestrost življenjskih okolij. Zato je pomembno, da ohranjamo čim bolj raznolike ekosisteme, med drugim tudi travnike. Posebno tiste z veliko biodiverziteteto. To pa so različni ekstenzivno gojeni travniki. Intenzivno košeni in

gnojni travniki so vrstno zelo revni, saj gnojenje in pogosta košnja spodbujata predvsem rast in razvoj trav, druge rastline pa v takšnih razmerah niso konkurenčne. In majhna vrstna raznolikost rastlin pomeni tudi majhno vrstno raznolikost živali. Mnoge živali (metulji, hrošči ...) so vezani na določeno rastlino, s katero se hranijo. Ko s travnika izgine hranilna rastlina, izginejo tudi živali, ki se z njo hranijo. Zato je za ohranjanje biodiverzitete v Sloveniji nuno ohranjanje ekstenzivno gojenih najrazličnejših travnikov, od suhih do mokrotnih. Vendar travniki v Sloveniji izginjajo. Vzrok je opuščanje košnje in paše ter urbanizacija. Travniki se namreč kaj hitro zaraste v gozd, če ga vsaj enkrat na leto ne pokosimo.

za nadaljnje brskanje po spletu

Dvoživke:

http://www.ckff.si/projekti/interreg/dvozivke_slo.php?lang=si

<http://www.arboretum-vp.si/dvozivke.aspx>

Zloženska Pupki:

http://www.ckff.si/projekti/interreg/dokumenti/zloz_pupki_koncno_fin_mala.pdf

Zloženska Dvoživke v naši bližini, Mlake:

http://www.ckff.si/projekti/interreg/dokumenti/zlozenka_mlake.pdf

Dvoživke in ceste:

<http://www.ckff.si/DvoCeste/dvoceste.htm>

Gozd:

<http://www.zgs.gov.si/slo/gozdovi-slovenije/index.html>

Gozdni bonton:

http://www.zgs.gov.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/zgibanke/Zgibanka_Skrbno_z_gozdom.pdf

TV spoti o ogroženosti gozda in travnikov, besedila:

<http://www.umanotera.org/index.php?node=80>

Vlažni travniki:

<http://www.ljubljanskobarje.si/vlazni-travniki.php>

Ljubljansko barje:

<http://www.ljubljanskobarje.si/o-ljubljanskem-barju.php>

Pozno košeni travniki:

http://www.zrsvn.si/dokumenti/63/2/2009/zlozenka_pozno_koseni_1491.pdf

Tujerodne (alohtone) vrste:

<http://www.tujerodne-vrste.info.si> (in knjiga S. Tome (ur.): Skrivnosti gozda. Prirodoslovni muzej Slovenije, 2007)

Biodiverziteteta:

<http://www.biotskaraznovrstnost.si/>

<http://www.biotskaraznovrstnost.si/knjiznica/biodiverziteteta.pdf>

http://www.arso.gov.si/narava/poro%C4%8Dila%20in%20publikacije/biotska_raznovrstnost1.pdf

<http://www.umanotera.org/index.php?node=67>

http://www.mop.gov.si/si/publikacije/drugo/biotska_raznovrstnost/

izhodišča za pogovor o filmu in dodatne dejavnosti

Dodatne dejavnosti (še posebej za 1. triado OŠ) za projektno delo lahko načrtujete tudi ob uporabi 6. knjižice iz zbirke Kinobalon. Področja: naravoslovje (spoznavanje žab, ostalih prebivalcev gozda in travnika), pouk slovenskega jezika (uganke, pesmi, zgodbe, v katerih nastopajo živali; lastno besedilno ustvarjanje), likovna ustvarjalnost, gibanje in ples. Knjižico najdete v elektronski obliki na www.kinodvor.org/kinobalon.

izhodišča za dejavnosti

Z otroki se odpravimo na ekstenzivno gojeni travnik in v gozd ter opazujemo, kaj vse živi tam. Tekmujemo, kdo bo naštel in videl največ raznolikih rastlin in živali. Narišimo jih ali fotografirajmo. V razredu s pomočjo slikovnih ključev poiščimo slovenska imena organizmov. Odpravimo se na intenzivno gojeni travnik in skušajmo poiskati rastline, ki smo jih videli na ekstenzivno gojenem travniku. Primerjajmo seznama. Izračunajmo

razliko. Poiščimo čim več pesmic, ki govorijo o živalih in rastlinah (Metuljček cekinček, Rastla je jelka, Ježek, ježek, kam pa greš ...). Ilustrirajmo pesmice. Poslušajmo oglašanje žab (CD) in se pogovarjajmo, na kaj nas spominja. Zaplešimo ali izvedimo gibalno igrico.

Spomladi se odpravimo k mlaki. Odrasli naj z mrežico ujamejo pupka, otroci naj si ga ogledajo. Poiščimo mrest ali paglavce. Opazujmo, v kakšnem stadiju so (je mrest svež, so v jajčnih že zarodki, imajo paglavci že noge ...). Skušajmo poiskati še druge dvoživke (zelene žabe lahko opazujemo, a hitro pobegnejo, v lužah ob gozdu poiščimo urha, ogledajmo si njegov pisani trebuh, opozorimo, da je strupen, pojasnimo zakaj ...). Izvedbeno nekoliko bolj zahteven je večerni izlet z otroki (in starši) do bližnje mlake ali roba gozda (maj, junij). Počakajmo, da se stemni in poslušajmo, kaj se ponoči oglašča. Ugasnimo svetilke in opazujmo, od kod prihaja svetloba (sij nad večjimi mesti), Opozorimo na svetlobno onesnaženje.

Izlet v naravo je tudi priložnost, da otrokom privzgojimo spoštljiv in stvaren odnos do narave. Ko bodo zagledali krastačo in bodo vpili »Fuuuuuj!«, jim povemo, da je krastača koristna žival; hrani se z drugimi živalmi, ki bi se sicer preveč razmnožile, in človeku ni nevarna. Opozorimo jih na zanimivosti, da se bodo čudili in krastačo začeli dojemati kot nekaj zanimivega. Ko bodo zagledali metulja ter ga skušali ujeti in ljubkovati, jih opozorimo, da ga bodo s tem poškodovali in metulj ne bo mogel več leteti.

Povemo jim, da v naravi ni »dobrih« in »slabih«, ampak so vsa živa bitja pomembna. Opozorimo jih, da je mučenje živali nesprejemljivo in da jih včasih nehote mučimo tudi zato, ker jih imamo radi. Če npr. slepca odnesemo domov, bo tam le životaril. Slepca ujetništvo slabo prenaša in nikakor mu ne moremo zagotoviti ustreznih razmer, kot jih ima v naravi. Tako je z večino živali iz narave. Zato živali opazujmo, saj se o njih lahko veliko naučimo. Potem pa jih pustimo, da gredo svojo pot. Ne nazadnje je zadrževanje ogroženih živalskih vrst tudi uradno prepovedano in kaznivo. To velja tudi za vse dvoživke, zato paglavcev ne nosimo v šolo, da bi opazovali, kako se razvijajo. Rajši večkrat obiščimo mlako (otrokom lahko priporočimo, naj jo obiskujejo s starši).

V ujetništvu (tudi v šoli) lahko gojimo le tiste živali, ki so bile za to vzrejene. Otroke opozorimo tudi na to, da moramo domačim živalim zagotoviti ustrezne življenjske razmere in za njih redno skrbeti. Skrb za drugo živo bitje je odgovorna naloga! Živali iz ujetništva nikoli ne spuščamo v naravo. Tujerodne vrste lahko v naravno okolje занesejo bolezni ali se tako razmnožijo, da ogrozijo avtohtone vrste. Lep primer je želva rdečevratka (*Trachemys scripta elegans*), ki so jo ljudje izpuščali v naravo in danes živi v mnogih vodah po vsej Sloveniji. Potencialno ogroža našo avtohtono vrsto močvirsko sklednico (*Emys orbicularis*). Tudi med rastlinami bomo zlahka našli primere alohtonih vrst že v bližini šole (ambrozija, žlezava nedotika ...). Prav vnos tujerodnih vrst je med drugim tudi eden od dejavnikov, ki ogrožajo biodiverzitetu.

izdelajmo inštrument

Izdelajmo žabico – inštrument, ki oponaša regljanje. Med ljudskimi inštrumenti z vsega sveta najdemo tudi dva, ki oponašata zvoke regljanja žab. Prvi prihaja iz jugovzhodne Azije in je votlo leseno strgalo, oblikovano v podobi žabe. Zvoke iz njega izvabljam s strganjem z leseno paličico po nazobčanem lesenem žabjem hrbtu.

Drugega najdemo tudi v Sloveniji, kjer so si ga že davno iz orehovit lupin, papirja in konjske žime izdelovali otroci. Tako žabico danes v izpopolnjeni obliki izdeluje tudi ljubljanski izdelovalec glasbil Darko Korošec. Sestavlja jo majhen, votel leseni valj, prek

katerega je napeta živalska koža, nanjo pa je pritrjena nekaj centimetrov dolga najlonska nit – laks. Ta je na drugi strani z ohlapno zanko ovit okoli lesene paličice, ki jo pri igranju vrtimo okoli njene osi. Les paličice se pri vrtenju drgne ob zanko laksa in proizvaja zvok, podoben regljanju.

Živalsko kožo in leseni valj, ki bi ju potrebovali za izdelavo take žabice, je težko dobiti, zato si lahko pomagamo tudi z umetnimi materiali. Za izdelavo žabice potrebujemo:

- votel valj ali cev premera približno 4 cm in dolžine 5–6 cm (najlažje bo, če uporabimo t. i. HTEM cev premera 4 cm, ki jo uporabljajo za napeljavo hišne kanalizacije in jo lahko kupimo v trgovinah z gradbenim materialom),
- leseno paličico premera 0,8–1 cm, dolžine 18–20 cm,
- košček tanke trde plastike debeline 0,5 mm (če ne najdemo primerne odpadne plastike, lahko uporabimo t. i. "VIVAK ploščo" enake debeline, ki jo kupimo v trgovinah za modelarje),
- košček kolofonije, tj. smole, ki jo uporabljajo za mazanje lokov godal (prodajajo jo v trgovinah z glasbili),
- laks debeline okoli 0,4 mm in dolžine okoli 12 cm,
- močno lepilo za lepljenje plastičnih mas,
- škarje, nožek in vžigalnik.

Postopek izdelave

1. Iz koščka plastike izrežemo krog, ki je enak odprtini cevi.
2. Na sredini kroga naredimo drobno luknjico, tako veliko, da lahko skozi vtaknemo laks.
3. Na eni strani laks zavozlamo, da vozec ne more zdrsniti skozi luknjico.
4. Plastični krog prilepimo na obod cevi in pustimo, da se lepilo strdi.
5. Na paličici, približno 1,5 cm od njenega konca, z nožkom izdolbimo zarezo, globoko 2–3 mm, po celem obodu paličice.
6. Košček kolofonije z vžigalnikom stopimo (pazimo, da se pri tem ne spečemo v prste!).
7. Paličico na mestu, kjer smo izdolbli zarezo, takoj pomočimo v stopljeno kolofonijo, tako da se zareza z njo dobro prepoji.
8. Okoli zareze zavežemo laks v zanko, ki naj bo dovolj ohlapna, da se paličica znotraj zanke lahko vrti, ter dovolj majhna, da zanka ne zdrsne iz zareze.

Igramo tako, da v eni roki med prsti vrtimo paličico okoli njene osi, z drugo roko pa prekrivamo odprtino cevi. Z iztegovanjem kazalca odprtino deloma odpiramo in tako spreminjamo zvok regljanja. Paličico lahko obrnemo tudi navzgor in cev zavrtimo okoli paličice. Zvok bo tedaj podoben regljanju celega zbora žab v mlaki.

Napotke za izdelavo številnih podobnih inštrumentov boste našli v knjižici Pojoči grad – priročnik za gradnjo izvirnih inštrumentov v stripu, ki bo izšel jeseni 2010 v zbirki Minimundus (Forum Ljubljana).

na travnik in k žabam v knjižnico

Žabjih pravljic je v knjižnici toliko, da sploh ne bo težko izbirati med slovenskimi izvirnimi in prevedenimi pripovednimi slikanicami, pa tudi malce daljšimi žabjimi zgodbami, ki jih boste lahko prebirali v nadaljevanjih. Da pa se ob tem ne bo povsem zbrisala meja med pravljичnim in resničnim, boste v knjižnici našli tudi kar precej poučnega gradiva o dvoživkah, kamor spadajo tudi žabe. Na policah z oznako 59 – živalstvo poiščite s pomočjo e-kataloga ali knjižničarja čim več naravoslovnih podatkov o tej živalski vrsti in se poučite o njihovem življenju.

Jakob in Wilhelm Grimm: Žabji kralj. Ilustrirala Kamila Volčanšek. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1986. (Zbirka Velike slikanice).

Priljubljeno ljudsko pravljico, ki so jo poznale že naše babice in prababice, za otroke pa sta jo priredila in zapisala brata Grimm, znamenita zbiralca in zapisovalca ljudskega

slovstva, govori o kraljični, ki žabi obljubi, da bo zaradi njene prijazne pomoči (vrne ji zlato kroglo, ki je padla v tolmun), delila z njo vse, kar ima. Kraljična, ki lahkomišelnost požre dano besedo, na katero jo spomni šele njen oče, mora premagati svoj stud in strah pred žabo ter ji ponuditi celo svojo posteljo, da se čarovniški urok prekine, gnusna žaba pa se spremeni v prelepega kraljeviča. Simboličnih pomenov, ki jih pravljica ponuja, je seveda veliko, eno takšnih razlag najdemo tudi v znameniti študiji Bruna Bettelheima: Rabe čudežnega: o pomenu pravljic (Ljubljana. Studia humanitatis, 1999), poanta o zvestobi do zastavljene besede pa bo otrokom povsem zadostovala.

Ifigenija Simonović: Poljub za princeso Kvakico. Ilustrirala Alenka Sottler.

Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995. (Zbirka Cicibanov vrtiljak) (Velike slikanice).

Na osnovi pravljичnega motiva o začaranem kraljeviču je avtorica in vsestranska umetnica napisala »narobe pravljico« oziroma sodobno različico stare ljudske pravljice, v kateri je osnovni motiv zasukan in preoblikovan v duhovito pripoved, katere humor izvira predvsem iz zamenjave vlog. Princeso Kvakico že ob rojstvu doleti urok stare krastače, zato se spremeni v deklico, ki se zagnusi vsem prebivalcem žabjega kraljestva, »saj tako grdega bitja še niso videli«. Vsi dvomijo, da bi jo kdo sploh hotel poljubiti, a le tako bi se deklica lahko spremenila nazaj v žabico. K sreči ima kraljestvo pogumnega, a revnega žabjega mladeniča, ki si zastavi nalogo, da bo grdo človeško »spako« poljubil, kar se mu v veliko veselje »žabjanov« tudi posreči. Seveda so takšne pravljичne preobrazbe bolj zanimive za otroke, ki že poznajo osnovno pravljico. Pohvaliti je treba odlične ilustracije večkrat nagrajene slikarke in ilustratorke Alenke Sottler.

Max Velthuijs: Žaba je žaba. Iz angleščine prevedla Nataša Žnideršič. Ljubljana: Slovenska knjiga, 1997.

Najbolj priljubljen slikaniški junak leta 2005 umrlega nizozemskega umetnika, ki je 2004 prejel tudi Andersenovo nagrado za življenjsko delo na področju ilustracije, je znameniti Žabec. Slikanice je v slovenščino začela prevajati Slovenska knjiga v letih od 1996 do 1999 (9 naslovov), leta 2002 pa je izšlo še 7 naslovov pri založbi Mladinska knjiga. Gre za premišljen koncept, v katerem je v ospredju jasna, otrokom dojemljiva ilustracija, ki jo dopolnjuje enostavno besedilo, namenjeno predšolskim otrokom. Zgodbe z empatijo in humorjem odpirajo življenjske, eksistencialne, včasih tudi boleče teme iz vsakdanjega življenja: problem čustev (žalost, strah), smrti, zaljubljenosti, samopodobe, priseljencev, prijateljstva. V izbrani zgodbi iz leta 1997, Žaba je Žaba, Žabec raziskuje in odkriva svojo

pravo podobo z vprašanji: kaj sem, kaj znam in kaj je tisto, kar me dela posebnega glede na druge.

Saša Vegri: Jure kvak kvak. Ilustriral Kostja Gatnik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994. (Zbirka Cicibanov vrtiljak, Velike slikanice).

Mladinska knjižničarka in mentorica Saša Vegri, ki bo letos decembra praznovala svojo 75-letnico, je bila dolgoletna sodelavka Pionirske knjižnice. Svoje mentorsko delo je povezovala z literarnim ustvarjanjem, zlasti s pesništvom za otroke. Leta 1994 je napisala duhovito sodobno pravljico, zasnovano na pravljичnem motivu o začaranem žabcu, ki ga lahko reši le plemenita pastirica. S pravljico o Juretu, dečku, ki ne mara zelenjavne juhe tete Otilije in se zato ob prevelikem odmerku vode iz protesta spremeni v žabo, je ustvarila paralelni svet otroške domišljjske igre in realnosti, ki se na izviren način prepletata in s tem ustvarjata zabavno večpomensko pripoved. Posebna kvaliteta pripovedi je ironiziran pogled na vzgojo z dvignjenim kazalcem v nasprotju s svobodomiselnostjo domišljije in otroške igre. Ne nazadnje tudi literature.

Arnold Lobel: Regec in Kvakec. Vedno skupaj. Najboljša prijatelja. Za vse čase Prevedla Petra Vodopivec. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000. (Zbirka Deteljica).

Arnold Lobel: Regec in Kvakec. Konec dober, vse dobro. Prevedla Dušanka Zabukovec. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001 (Zbirka Deteljica).

Popularni ameriški avtor in ilustrator številnih otroških knjig je svoji hčerki pripovedoval prisrčne zgodbe o dveh žabjih prijateljih Regcu in Kvakcu, ki so pri nas prvič izšle pri Založbi Mladinska knjiga že leta 1961 z naslovom Regica in Skokica – ilustracije je prispevala imenitna Marija Lucija Stupica. Z avtorjevimi izvirnimi ilustracijami so skoraj dve desetletji kasneje izšle štiri knjige zgodb, žabja junaka pa nosita novi imeni Regec in Kvakec. Zgodbe navdušujejo z neposrednostjo in naivno otroško perspektivo, govorijo pa o medsebojnih odnosih – zlasti o prijateljstvu, pomoči, skupnih doživetjih, izražanju naklonjenosti ipd ... Zaradi velikih črk, krajših besedil, prisrčnih dialogov in ilustracij bodo primerne tudi za začetnike branja.

Fran Erjavec: Žabe. Ilustriral France Podrekar. Po natisu iz leta 1952. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1984. (Zbirka Levi devžej).

Slovenski pisatelj in naravoslovec (1834–1887) je napisal več literarnih in hkrati poljudnoznanstvenih spisov o živalih. Besedilo o žabah je nastalo že v gimnazijskih letih

za literarni list Vaje. Gre za klasično besedilo slovenskega realizma s poetičnim, a stvarnim prikazom življenja dvoživk, ki jih je Fran Erjavec kot deček opazoval v mlaki na vrtu pred domačo hišo: »Po ves dan sem stal kraj svojega morja in premišljeval živali, ki so tu notri živele in trpele.« Erjavec zelo nazorno in prepričljivo opiše faze v razvoju žabe, od pupka do odrasle živali, in predstavi najpogostejše slovenske vrste žab. Knjigo, ki poleg žab opiše še krastačo, močerada, povodnega pupka in človeško ribico, odlikujejo enako nazorne in realistične ilustracije Franceta Podrekarja.

Robert Snedden: Kaj je dvoživka? Prevod Marko Aljančič. Fotografije Oxford Scientific Films. Ilustriral Adrian Lascom. Ljubljana: DZS, 1996.

Barry Clarke: Dvoživke. Prevedel Marko Aljančič. Fotografije Geoff Brightling in Frank Greenaway. Murska Sobota: Pomurska založba, 1997. (Svet okrog nas).

Dve poučni knjigi vsaka na svoj način predstavi množico živalskih vrst, dvoživk, med katere spadajo tudi žabe. Z nazornimi fotografijami, kratkimi in razumljivimi informacijami ter slovarčkom neznanih izrazov je prva namenjena mlajšim, druga, ki predstavi tudi številne ogrožene vrste, med njimi nekatere žabe, ter opozarja na varstvo in zaščito dvoživk, pa je namenjena nekoliko starejšim naravoslovno usmerjenim radovednežem.

Kenneth Grahame: Veter v vrbju. Prevedel Jože Dolenc. Ilustriral Ernest H. Sheppard. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1961.

Kenneth Grahame: Veter v vrbah. Ilustriral Ernest H. Sheppard. Prevedla Gitica Jakopin. Spremna beseda Andrej Ilc. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1995. (Zbirka Tisočena).

Če želite slišati zgodbo o žabji oziroma krastačji nagnjenosti k hitremu in nevarnemu življenju ter napihnjenosti in bahaštvu, ki sem jo omenila na začetku, obenem pa čudovito zgodbo o živalskih prijateljih in dogodivščinah ob reki, potem morate nujno prebrati še odličen roman angleškega avtorja Kennetha Grahama Veter v vrbju iz leta 1961 ali Veter v vrbah iz leta 1995.

Myrna Daitz: Domislice iz narave za spretno roke. Nova Gorica: Educa, 1997.

Zagotovo tudi vi še niste pozabili vseh otroških iger, ki ste se jih igrali na travniku. Se še spomnite, kako se napravi venček iz travniških cvetlic, znate zapiskati na travno bilko, ali napraviti klobuk iz lapuhovega lista? Ali se še spomnite iger z regratovimi lučkami,

mojstrov in iz regratovih cvetov in košaric iz travnih bilk? Kar nekaj domislic in načrtov za izdelke iz travniških rastlin boste našli v knjigi.

Claude Nuridsany: Microcosmos: Življenje v travi. (Videoposnetek). Ljubljana: Altel, 1998, posneto 1996.

Da je travnik poln še neodkritih in skrivnostnih živalskih bitij, vam bo odkril imeniten videoposnetek z naslovom Mikrokozmos – življenje v travi. Predlagam vam, da si ga ogledate preden se s svojimi otroki odpravite na travnik.

Renée Kayser: V gozdu in na travniku. Ilustr. Ginette Hoffman... [et al.] Tehniška založba Slovenije, 1999.

Otrokom, vzgojiteljem, učiteljem in staršem bo pri spoznavanju travnika zagotovo pomagala bogato ilustrirana knjiga, ki v sedmih poglavjih na otrokom zanimiv način predstavi življenje na travniku in v gozdu. Informacije so nezahtevne, pregledno organizirane, v knjigi je precej namigov za igro in učenje v naravi: opazovanje, opisovanje in izdelovanje. Še posebej izpostavljena skrb za ohranjanje in varovanje narave.

Tatjana Kordiš: Travniki. Ilustr. Samo Jenčič. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1988.

Zbirka knjižic je zasnovana kot kartonska zgibanka, ki otrokom nazorno poučno ilustracijo približa različne ekosisteme, med njimi tudi travnik. Če knjigo razgrnemo, dobimo "plakat", ki nam preprosto in jasno predstavi travnik z vsemi njegovimi značilnostmi. Vsaka od živalskih in rastlinskih vrst je imenovana na pomanjšani sliki, tako da zlahka poiščejo osnovne informacije. Na zunanjih straneh je še nekaj didaktičnih nalog.

Anton Polenec: Potok in travnik. Ilustr. Lidija Osterc. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1978. (Pelikan).

Knjiga v imenitni poučni zbirki za otroke Pelikan je sicer nekoliko starejšega datuma, zato pa še vedno enako živa, poetična in hkrati strokovno napisana knjiga za otroke, plod našega domačega strokovnega znanja, ki bi ga morali bolj vzpodbujati in ceniti. Namenjena je šolarjem v nižjih razredih osnovnih šol kot osnovna poučna literatura na izbrano temo. Daje osnovne informacije, otroke pa vzpodbuja, da v knjižnici poiščejo še več.

Gregor Strniša: Lučka Regrat. Ilustr. Ančka Gošnik Godec. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987. (Velike slikanice).

Poetična pravljica o življenjskih ciklikih, ki se v naravi neprenehoma obnavljajo in ponavljajo, nam pripoveduje o Lučki Regrat, ki nekega dne zapusti svoj travnik in se poda na sprehod po mestu, kjer sreča sestriči Tinko in Erno. Deklici jo povabita domov, kjer se spremeni v regratovo lučko in se na krilih vetra v svojih nešteti ponovitvah poslovi do naslednjega poletja.

Sunčana Škrinjarić: Plesna obleka rumenega regrata. Nezadovoljna pikapolonica. Ilustr. Danica Rusjan. Zagreb: Naša djeca, 1981.

Cvetlice se vsako pomlad mrzlično pripravljajo na ples, samo rumeni regrat je nesrečen, ker se ne more pohvaliti s slovesnim oblačilom. Pajek mu sprede prelepo pajčevinasto obleko, ki žanje veliko občudovanje, dokler je ne odpihne objesten fantek. V drugi travniški zgodbi srečamo pikapolonico, ki ni zadovoljna s svojo barvo in hoče postati zelena. Toda ko se ji želja uresniči, mora spoznati, kako žalostno je, če zatajiš samega sebe, in te nihče ne prepozna.

Wolf Harranth: Kakšen čudovit travnik! Ilustr. Winfried Opgenoorth. Celovec, Ljubljana, Dunaj: Mohorjeva založba, 1995.

Slikanica je v prvi vrsti poziv k ohranjanju in spoštovanju narave ter protest proti nesmiselnemu izkoriščanju in potrošniški miselnosti, ki grozi z uničenjem neokrnjenih travniških površin. Bodimo njihovi varuhi tudi mi!

Polonce Kovač: Zelišča male čarovnice. Ilustr. Ančka Gošnik Godec. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009. (Velike slikanice).

Skupaj s čarovničko Lenčko bomo potovali med skrivnostne moči zdravilnih zelišč, jih spoznavali, ovohavali in morda skuhali nenavadne zvarke in poparke. Polonca Kovač je napisala čarovno knjigo in z njo boste morda našli pravo zdravilno zel za vas. Zdravilno moč pa imajo tudi čudežne slike Ančke Gošnik Godec, ki nas sicer z natančnimi slikami rastlin popelje v fantazijski svet.